Suomen
Luokanopettajat ry

Eduskunnan sivistys- ja tiedejaosto

kaisa.iso-sipila@eduskunta.fi

Asia: **Suomen Luokanopettajat ry:n lausunto toimenpiteistä luku- ja kirjoitustaidon parantamiseksi.**

Viite: **Lausuntopyyntönne HE 106/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2018 teemana toimenpiteet luku- ja kirjoitustaidon parantamiseksi.**

Huoli lasten ja nuorten Luku- ja kirjoitustaidon tasosta

Huoli on todellinen. Vaikka Suomi on edelleen lukutaidon huippumaa, niin useissa tutkimuksissa ja selvityksissä on kiistatta havaittu, että suomalaisten lasten ja nuorten lukutaito ja sitä kautta kirjoitustaito ovat heikentyneet. Tarkemmin sanottuna meillä on edelleen huippulukijoita, mutta samalla heikot ovat tulleet entistä heikommiksi. Erityisesti monilukutaito eli ymmärrys eri tyyppisten tekstien, kuvien ja graafisten esitysten viestistä on heikentynyt. Lisäksi sukupuolittain tarkasteltuna pojat ovat erityisen huolen aiheena. Alakoulun arjessa huomio on kiinnittynyt erityisesti poikien vähäiseen kiinnostukseen esimerkiksi kaunokirjallisuuteen. Kansainvälisestikin on arveltu, että etenkin poikien lukutottumukset ovat muuttuneet. Osana lukutottumusten muuttumiseen nähdään digitaalinen pelimaailma. Lasten ajankäyttöön on tullut viime vuosina uusia kuluttajia, joista älylaitteet ja niiden kautta löydetty tekeminen, lienee suurin kuluttaja.

Suomen luokanopettajat ry kiittääkin Eduskunnan sivistys- ja tiedejaostoa asian huomioimisesta ja pyrkimyksestä parantaa tilannetta.

Pohdintaa luku- ja kirjoitustaidon tason parantamisesta.

Keskeinen harjoitusmuoto lukemisen ja kirjoittamisen oppimiseen on näiden asioiden tekeminen. Ongelmana tässä lienee se, että miten saamme luku- ja kirjoitustaidon prioriteettiä nousemaan lasten ja nuorten keskuudessa.

Tärkeintä on kannustaa lasta lukemaan ja tarjota siihen suotuisat olosuhteet. Päivittäinen iltasatuhetki on hyvä keino tuoda lukeminen osaksi arkea. Tutkimuksen mukaan erityisesti isän ääneen lukeminen edistää lasten kielellistä kehitystä ja sanavarastoa.

Kodilla on ensisijainen rooli lapsen lukemisen ja lukuinnon synnyttäjänä; jopa kotona olevien kirjojen määrä on ratkaiseva lapsen lukutaidon kannalta. Kodin esimerkin lisäksi lasten ja nuorten lukuinnostukseen vaikuttaa varmasti koulun kirjallisuuskasvatus.

Suomen Luokanopettajat ry

Poikien lukutaidon tunnistamisessa ja kehittämisessä on tärkeää löytää poikia kiinnostavia tekstejä. Lukemisen uudet muodot, kuten sähköiset kirjat saattavat innostaa erityisesti poikia lukemaan. Esimerkiksi englantilaisen lukutaitojärjestön tutkimuksessa sähkökirjan helppo saatavuus lähes puolitti niiden poikien määrän, jotka kokivat lukemisen vaikeaksi. Myös positiivisesti lukemiseen suhtautuvien poikien määrä kasvoi lähes puolella. (Picton, I. and Clark, C. (2015). The Impact of Ebooks on the Reading Motivation and Reading Skills of Children and Young People: A study of schools using RM Books, London: National Literacy Trust. http://www.literacytrust.org.uk/assets/0002/9076/The_Impact_of_Ebooks_final_report. pdf)

Kehittämistoimien kohteet

Kodin taso

Neuvolaikäisten lasten vanhempien kanssa tulisi keskustella lukemisen merkityksestä lasten kielellisessä kehityksessä. Vanhempia voisi suorastaan opastaa ääneen lukemisen pariin ja ainakin kertoa lukuesimerkin merkityksestä lasten luku- ja kirjoitustaidon kehitykseen.

Institutionaalisen kasvatuksen ja opetuksen taso

Varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja perusopetuksessa tulee luoda paremmat edellytykset luku- ja kirjoitustaidon kehittämiseen. Eräs keskeinen tekijä on varata riittävästi aikaa harjoitella ko. taitoja. Alkuopetusikäisten lasten kanssa on tärkeää, että ehditään jokaista lasta tukemaan ja kannustamaan lukemiseen ja kirjoittamiseen. Tämä edellyttää riittävää määrää ammattitaitoisia opettajia opetusryhmissä.

Opetuksessa hyviä tuloksia on saatu mm. opetusohjelmilla Ekapelillä ja LukiMatilla (Niilo Mäki Instituutti). Nämä ohjelmat voisi olla hyvä saada leviämään kaikkiin Suomen kouluihin. Jo lukemaan oppineiden kanssa tärkeää on monipuolisen kirjallisuuden saatavuus. Tarjolla olevan kirjallisuuden tulee olla laadukasta ja monipuolista. Tässä tukena on kirjastojen ja koulujen yhteistyö ja luonnollisesti koulujen omat kirjastot. Aineistojen tulee olla monipuolisia, nykyaikaisia ja kiinnostavia ja helposti saatavilla. Lisäksi e-kirjojen saaminen lasten älylaitteisiin voisi olla kokeilemisen arvoista.

Kouluissa erilaisiin luku- ja kirja-aiheisiin kampanjoihin osallistuminen lisää lasten lukuinnostusta selvästi. Esimerkiksi kirjasto- ja kirjailijavierailut, erilaiset lukudiplomisuoritukset ja kirjaprojektit innostavat lapsia ja nuoria lukemaan. Perinteisillä kirjavinkkauksilla on ollut myös lukuintoa parantava vaikutus.

Suomen
Luokanopettajat ry

Kehittämisehdotuksia

Perusopetuksessa pitää olla riittävät mahdollisuudet luku- ja kirjoitustaidon kehittämiseen. Tämän tulee olla myös yhdenvertaista koko maassa, riippumatta koulutuksen järjestäjästä.

Äidinkieltä ja kirjallisuutta opettavien opettajien tulee saada säännöllisesti täydennyskoulutusta.

Opetussuunnitelmallisesti pitäisi nykyistä enemmän paneutua luku- ja kirjoitustaidon systemaattisempaan harjoittelemiseen. Tähän tarvitaan ajallista ja taloudellista resurssia ja erityishuomiota. Luku- ja kirjoitustaidon osaamisen pitää olla yksi perusopetuksen keskeisimmistä opetettavista taidoista ja sisällöistä.

Opetusryhmäkokojen tulee olla sellaiset, että opettajalla on aidosti mahdollisuus opettaa, kannustaa ja tukea lasta. Aikaa pitää olla myös oppilaan taitojen kehittymisen seurantaan ja mahdollisuuksia käynnistää tukitoimet heti, kun arvioinnin perusteella näyttää siltä, että oppilaan luku- ja kirjoitustaito ei kehity riittävästi. Erityisopetuksen varhainen tuki on äärimmäisen tärkeää.

Kouluissa pitää olla saatavilla laadukasta ja ajanmukaista ja oppilaita aidosti kiinnostavaa lukumateriaalia.

Digitalisuuden tarjoamia mahdollisuuksia tulee hyödyntää. Kouluilla tulee olla mahdollisuudet hankkia laitteistoa ja digitaalista materiaalia myös kirjallisuudesta. E-kirjat saattavat olla nykyoppilaita kiinnostava lukemisen tekninen muoto.

Vuosina 2001-2004 Opetushallituksen kärkihankkeena oli Luku-Suomi -hanke. http://www.oph.fi/download/30222_luku-suomessa_taottua.pdf . Tämän tyyppinen hanke voi olla myös nykyhetken luku- ja kirjoitustaidon kehittämisen katalyyttina. Toteuttamistapa voisi olla Opetushallituksen suunnittelema kehittämishanke ja sen kautta myönnettävä hankeavustus luku- ja kirjoitustaidon kehittämiseen. Koulutuksen järjestäjät voisivat käyttää avustusta mm. koulujen luku- ja kirjoitustaidon kehittämistoimiin, opettajien täydennyskoulutuksiin, kirjailija- ja esikuvavierailijoihin ja kirjastoyhteistyöhön ja koulujen omiin aineistokokoelmiin, niin perinteisiä kirjoja kuin digitaalisiakin.

SUOMEN LUOKANOPETTAJAT RY

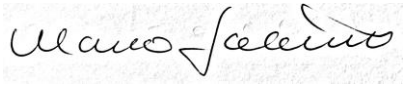

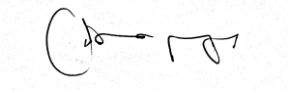

Marko Jokinen

Puheenjohtaja

Janne Louhi

Asiantuntija